

kapták meg helyüket és terjedelmüket. Ezek így meglehetősen rövidek ugyan, de komoly kutatásokon alapulnak, új tényeket és adatokat is tartalmaznak.

Jemnitz János munkája igen jelentős, s nemzetközi vonatkozásban is értékes munka. Idegen nyelvű kiadása feltétlenül javasolható. Bírálni — mint megkíséreltük — csak abból a szempontból lehet, hogy általában is, s főként egyes részeiben erősebben szinkronba kellene hozni az egyetemes történet folyamataival és eseményeivel, amelyekből a munkásmozgalom története sem emelhető ki.

Gonda Imre

MÓD ALADÁRNÉ—KOZÁK GYULA: A MUNKÁSOK RÉTEGZŐDÉSE, MUNKÁJA, ISMERETEI ÉS AZ ÜZEMI DEMOKRÁCIA A DUNAI VASMŰ KÉT GYÁRRÉSZLEGÉBEN

(Akadémiai Kiadó, Bp. 1974. 105 old.)

„Kétségtelen, hogy egyetlen üzem két gyárrészlege alapján nem lehet a magyar munkásra vonatkozó általános érvényű tapasztalatokat szerezni” — állapítják meg a szerzők tanulmányukban. Mód Aladárné és Kozák Gyula megállapítása való igaz, ám a stúdium értékét és fontosságát ez egyáltalán nem csökkenti.

Az Ipargazdasági Értekezések sorozat keretében megjelent tanulmánynak talán egyik legnagyobb értéke a vizsgálati alanyok körének szerencsés megválasztása. A vizsgálat tárgyává tett reprezentatív csoport a szocialista társadalmi rendszer építése során telepített iparváros, Dunaújváros gyárának, a Dunai Vasműnek dolgozói közül került ki. Ezáltal sikerült legjobban megközelíteni azt a célt, hogy a tanulmány ne, vagy ne csak általában a munkásság, hanem a szocialista társadalmi rendszerben fejlődött munkásság helyzetéről, eredményeiről, céljairól és hibáiról kíséreljen meg valóságos képet adni.

A szerzők hét fejezetben adnak mozaikképet a szocialista munkásról. Az első fejezetben a munkásokat mint Dunaújváros lakosait mutatja be, kutatva a városbaköltözés okait, az élet-körülmények városi honossággal járó változásait, az emberek lakóhelyükkel való kapcsolatát. A második fejezet a munkások származását, összetételét, életútját vizsgálja. A következő részekben a kereseti különbségekkel, ezek okaival és megítélésével, a munkavégzéssel, munkakörülményekkel, a munkások általános, szakmai és munkahelyi ismereteivel, valamint azok forrásaival foglalkoznak, végül — talán kissé bátortalanul — levonják a következtetéseket.

A nagy körültekintéssel készült kép legfőbb erénye, hogy őszinte és igazságra törekvő. Úgy mutatja be ennek a rétegnek erényeit és eredményeit, hogy nem leplezi hiányosságait, sőt torzulásait sem.

A mű az értelemhez szól és az érzelmekre is hat. Bár az olvasótól is függ, hogy az olvasmány milyen érzéseket vált ki, mégis a tanulmányban rejlő objektív értékeknek is közre kell hatniuk abban, hogy a vizsgálat megállapításai az olvasóban érzelmi reakciót is keltenek. Jogos elégedettséget érezhetünk annak a tényleges adatokkal alátámasztott megállapításnak olvasásakor, amely szerint Dunaújváros és a Vasmű az odakerülő munkásoknak jobb munkát, magasabb bért és az országos átlagnál színvonalasabb lakáskörülményeket tudott biztosítani. Ugyanakkor nem alaptalan aggodalomra ad okot az, hogy a munkások és a vezetők közötti viszony egészségtelenül alakul, és az üzemi demokrácia érvényre jutását veszélyezteti, s nem indokolatlan a szomorúság annak hallatán, hogy a munkások irodalmi folyóiratokat egyáltalán nem vásárolnak.

A tanulmány gyakran meghökkentő adataival olyan problémákra hívja fel a figyelmet, melyek a szakembereket, a gazdasági és társadalmi vezetőket, illetve a munkásokat egyaránt érdekelhetik.

A szerzők hozzáértését igazolni látszik az a körülmény is, hogy a témában folytatott kutatások során elért eredményeiket az Akadémia az Országos és Tárca szintű Kutatások keretében pályázati jutalomban részesítette.

Kár, hogy a tanulmányból levont következtetések során javaslataikat nem elég következetesen, gyakran kérdőjellel, vagy zárójelbe téve fogalmazták meg. Munkájuk értékét növelte volna, ha elhárították volna azokat az „értelemszabta korlátokat”, amelyekre hivatkoztak.

Egri Pál